

Ildikó Lehtinen

Helsinki

Vapaus valita – aineellisen kulttuurin analyysi

Esineitä on tietävästi paljon. Jokainen koti pursuaa esineitä, tarpeellisia ja tarpeettomia. Esineet kertovat käyttäjästään, muistoista, globaalisesta ja paikallisesta maailmasta sekä etnisestä sidonnaisuudesta. Vai kertovatko? Esineet, kuten myös puvut, kantavat merkityksiä, minkä vuoksi ne ovat viestejä ja symboleja. Artikkelissa pohditaan, voidaanko esineisiin ladattuja merkityksiä tulkita.

Mitä esineet kertovat asukkaistaan Baškortostanin marilaiskylissä? Millaisiin esineisiin on ladattu identiteetin paljastava koodi, vai onko tällaisia esineitä lainkaan? Tässä mikrotutkimuksessa pyritään selvittämään tradition merkitys neuvostoliittolais-venäläisessä ympäristössä yhtä kotia analysoimalla. Kesällä 2009 tehtyyn kenttätyömatkaan pohjautuvan tarkastelun kohteena on Miškinon alueen marilaiskylien esinemaailma. Sosnovkasta eli marilaisittain Püntšer-jalista käsin olen käynyt Marin kansallismuseon tutkijoiden, edesmenneen Nadežda Bolšovan ja Dmitrij Bajdimirovin kanssa Kurmanajevossa (Kormanaj), Sazovossa (Šorjal) ja Babajevossa (Babaj).¹ Tarkoitukseni oli tallentaa itämarilaiskylien arki. Olen tehnyt tutkimusta samoissa kylissä myös aiemmin: syksyllä 1987 ja tämän jälkeen kahteen otteeseen vuosina 2001 ja 2002.

Sisustus – yksityisen ja julkisen vuoropuhelu

Tarkastelukohteena on Babain kylä, joka kuuluu hallinnollisesti Kaltasyn piirikuntaan. Saavuimme kylään elokuisena kesäpäivänä 2009. Löytääksemme informantteja kokeilimme ensin koulua, jonka pihalla kasvoi mielikuvituksellinen kukkatarha tekolampineen, joutsenineen ja hirvineen. Ala-asteen opettajan tavoitimme kotoaan. Kello oli 11, ja suursiivous oli päättymässä. Matot ja lattia oli pesty, kaikki hohti puhtaana ja tuoksui raikkaalta. Opettaja vaihtoi työpuvusta housupukuun. Kattaessaan pöytää hän kertoili kylästä miettien samaan aikaan, kenen luo hän voisi meidät neuvoa. Hän leikkasi leipää siunaten *bismilla*. Tataarin kielestä lainattu siunaus on yleisessä käytössä itämarien rukouksissa.

1. Kiitän Suomalais-Ugrilaista Seuraa apurahasta, jonka turvin olen tehnyt kolmiviikkoisen kenttätyön Baškortostanin kylissä elokuussa 2009. Kiitos kuuluu lisäksi Marin kansallismuseolle, joka oli matkan järjestäjä.

Samaan hengenvetoon opettaja totesi, että blinejä paistaessaan hän varaa aina kolme bliiniä vainajille. ”Nyt on helppoa, voidaan taas noudattaa julkisesti vanhoja hyviä tapoja!” Ennen lähtöä kylän raitille hän vaihtoi jälleen vaatteita, nyt housujen tilalle tuli mekko. ”Ei opettajan sovi pukeutua housuihin.” ”Opettajalta odotetaan paljon”, hän kertoi. ”Täytyy olla moitteeton, noudattaa vanhoja tapoja, tuntea uusia virtauksia, oppilastyön lisäksi pitää järjestää tapahtumia, festivaaleja, laulu- ja tanssitilaisuuksia, ja pitää niihin näyttävästi osallistuakin.” (N. I. A.)

Seuraavaksi kyläilimme 80-vuotiaan Zinan² kotona. Huone oli valoisa, ja sen keskellä oli pitkä pöytä. Valkoisella pöytäliinalla oli koristeellinen asetelma: kaksi samovaaria, pieniä peilejä, lankarullia, helmiä, kukkamaljakoita ja kukkia. Installaatio vangitsi väkisin katseet, vaikka nähtävää riitti enemmänkin. Vasemmalla sivuseinällä oli kaksi sohvaa, muhkeita tynyjä, keskeneräisiä mekkoja ja nukkeja. Uuni jakoi tilan kahtia: toisella puolella oli tilava huone ja toisella kapea eteinen ja keittiö. Uunin edessä oli vuode, jonka päällä oli neulottuja sukkaa ja kintaita. Nurkassa oli kookas valkoinen jääkaappi. Uunia vastapäätä oli ikkunaseinä, jonka vasemmalla puolella oli arkku ja oikealla lipasto televisioineen. Oikealla sivuseinällä oli lasiovellinen kaappi, poljettava ompelukone ja vuode.

Tarkkailijan mieleen nousee kysymyksiä: Mitähän huone kertoo asukkaastaan? Onko Zinan huone perinteinen? Perinteinen tarkoittaa muistitiedon varassa säilynyttä ja jatkuvaa ilmiötä. Vastaako huoneen sisustus tätä käsitystä? Kuvastaako esineistö marilaisuutta, paikallisuutta vai yksilöllisyyttä, ja missä määrin?

Katsotaan, miten Timofej Jevsevjev kuvaili itämarilaista huonetta syksyllä 1924.

Uuniseinästä (ovesta vasemmalle) tuvan puoleen väliin saakka on sijoitettu leveä lava, jolle aikuinen sopii vapaasti makaamaan. Tämä lava on tarkoitettu yksinomaan nukkumista varten. Se on tehty muutamasta laudasta; tupaa siivottaessa laudat voidaan nostaa paikoiltaan. Makuulavan ja peränurkan sekä peränurkan ja oven välissä on kapea, lattialaudoista tehty penkki. Peränurkassa seisoo pöytä, joskus tuolikin, vaikka useimmiten tuolin korvaa penkki. Rikkailla on hyviäkin huonekaluja. Tässä onkin itämarilaisen tuvan koko sisustus. (Jevsevjev 1924, 7–8.)

Zinan huone ei vastaa kuvausta. Olohuone on poikkeuksellisen tilava ja valoisa. Tämä johtuu siitä, että uuni ja sen suojassa oleva keittiö ovat porstuan puolella eivätkä oikealla sivuseinällä. Pöytäkään ei ole perinteisellä paikalla. Jevsevjevin antaman kuvauksen ja useiden informanttien mukaan se on ollut tavallisesti ovea vastapäätä peränurkassa. (I. V. Š., A. O., S. T. F.) Peränurkka tarjosi samalla istumapaikat, koska seiniä kiersi kiinteä penkki. Itämarit noudattavat luonnonuskontoa eivätkä ole kristittyjä. Heillä ei ollut ikoneita eikä näin ollen myöskään

2. Nimi on muutettu.

Pöytä keskellä huonetta. Harkittu asetelma. Kuva Ildikó Lehtinen, Museovirasto.

pyhää nurkkaa. Zinan huoneessa pöytä ei ole käyttöesineenä, vaan pikemminkin katseenvangitsijana, koriste-esineenä. Seinää kiertävä kiinteä penkki puuttuu, eikä pöydän ympärillä ole tuoleja. Nojatuoli on ikään kuin koristeena ja samalla se tarjoaa näyttävän säilytyspaikan haitarille. Mistä tämä poikkeuksellinen sisustus johtuu? Zinalla on yksinkertainen selitys: Hän asuu nyt yksin, koska hänen aikuinen poikansa on muuttanut pois kotoa eikä lapsenlapsia ole. Itse hän aterioi mieluiten keittiössä ja kattaa sinne niin vieraille kuin esi-isillekin.

Vasemmalla sivuseinällä on kaksi sohvaa, oikealla ja oven puolella metallinen vuode. Makuusijojen paikka noudattaa kiinteiden penkkien sijoitusta. 1920- ja 1930-luvulla syntyneet kertojat ovat yhteen ääneen korostaneet, ettei lapsuudessa nukuttu vuoteessa, vaan siniä kiertävillä penkeillä, uuninpankolla ja makuulavalla. Vuodevaatteet ja patja kerättiin päiväsaikaan rullalle ja päällimmäiseksi laitettiin peite. Peitteenä oli takki *myžer* tai turkki (I. V. Š., B. A. E., A. O.). Lakanaa ei käytetty. (I. V. Š., B. A. E.) Zinan huoneessa sen sijaan vuodevaatteina ovat valkoinen pitsireunainen lakana ja sängynpeitto. Peitot ovat kukkakuvioista plyysikangasta. Voimakkaat värit ovat tunnetusti marien suosikkeja. Zinan lempikuvioita näyttävät olevan joutsenet. Onko kyse pelkätään tekstiiliteollisuuden tarjonnasta? Basaareissa ja toreilla nimittäin myydään joutsenaiheisia seinävaatteita, sängynpeitteitä ja kankaita. Ne ovat verrattavissa Keski-Euroopassa suosittuihin hirvi- tai metsoaiheisiin gobeliineihin. Eläinaiheiset kankaat ovat massatuotantoa, mutta käyttäjälleen niihin kätkeytyy

voimakas tunnelataus. Vaikka ulkopuolisen mielestä joutsentyynyt ja -peitteet voivat olla kitschiä, Zinan mielestä ne kuvaavat lämpöä, nostalgiaa ja luonnonkaipuuta. Tutkijalle tulee mieleen, että nostalgiaan sekoittuu myös tiedostamaton jäännös pyhästä linnusta: marien maailmankuvassa joutsen on taivaan lintu ja pääskysen, käen ja kyyhkysen tapaan pyhä lintu (Škalina 2003, 81). Kansanlauluissa joutsen on raskaan elämän vertauskuva (Gluhov & Gluhova 2012, 83).

Toisessa tyynyssä on Mikki ja Minni Hiiren kuvat. Miten nämä iloiset hahmot päätyivät tyynynpäällisiin marilaisessa kodissa? Näistä kuvioista puuttuu vastaava tunnelataus. Sen sijaan ne ovat humoristisia ja vetoavat siksi kuluttajaan, mikä pätee myös Zinan tapauksessa. Mikki ja Minni Hiiri valloittivat Zinan iloisuudellaan. Sängyllä on lisäksi kolme valkoista häivepistoin koristeltua tyynyä. Värien ja kuvioiden iloinen sekamelska jatkuu keittiön seinällä, jossa on leijona-aiheinen verho tilanjakajana.

Myös arkun päällä on kirjontakoristeinen tyyny. Arkku on näyttävästi ikkunaseinällä sohvän vieressä. Symmetrisesti arkun kanssa on pikkupöytä, jonka päällä on kukkakuviollisella froteepyyhkeellä katettu televisio. Sivuseinällä on lasiovinen astiakaappi ja lisäksi poljettava ompelukone, joka on niin ikään koristeltu kukkakuviollisella liinalla.

Tila on hallittu kokonaisuus. Asukas on näkyvästi ja korostetusti läsnä. Sohvalla, nojatuolissa ja vuoteella on neuleita, mekkoja ja huiveja valmiina käyttöön. Koriste-esineinä on kolme kansanpukuista nukkea, joiden paikka on sohvalla vasemmalla sivuseinällä.

Marilainen koti: perinteisestä moderniin

Timofej Jevsevjevin kuvaukset ovat 1920-luvulta. Ne edustavat kutakuinkin vuonna 1929 syntyneen Zinan lapsuuden aikaa. Sen jälkeen on tapahtunut paljon, ja tavallisten ihmisten elämä on muuttunut. Neuvostoliitto, sen ideologia, toinen maailmansota ja sitä seuraava pula-aika ovat vaikuttaneet ihmisten arkeen. Kommunistisen puolueen ideologian mukaan traditiota pidettiin taantumuksellisenä ja kaupunkilaiselämää pikkuporvarillisena. Molemmista haluttiin sanoutua irti. Perimmäisenä syynä oli naisen tasa-arvo ja se seikka, että naisten työpanosta tarvittiin työelämässä eikä kotona. (Fitzpatrick 1999, 157.) Kotiliesi ja samalla naisen kaksoisrooli palautettiin jo vuonna 1936, jolloin puolue direktiivissään suhtautui sallivasti arkielämän turhuuksiin (Buchli 1999, 78). Kodikas koti tarjosi lämpöä ja mahdollista yksilöllistä leimaa. Suositukset ja uutuudet levisivät maaseudulle 1930-luvulta alkaen senaikaisten naistenlehtien *Rabotnitsan* ja *Krest'jankan* välityksellä. Myös museot olivat mukana arkea rakentamassa. Neuvostoliiton kansojen etnografisessa museossa (nykyisessä Venäjän etnografisessa museossa) järjestettiin vuonna 1930 näyttely, jossa vertailtiin talonpoikien elämää ennen ja nyt. Uutta aikaa esiteltäessä painotettiin modernisaation tuloa arkeen. Modernin representaatio perustui kuitenkin pelkästään ideologiaan eikä esineelliseen kulttuuriin. Näyttelyssä slaavilaisuus ja venäläisyys edustivat yleistä, näin myös sisustuksessa. (Baranov 2012, 77.) Sodan

jälkeen kotielämän ja arjen käsikirjaksi on julkaistu *Entsiklopedija Domašnego Hozjajstva* vuodesta 1958 lähtien (Buchli 2002, 219). Miten uudet opit sitten ovat levinneet marilaiskyliin?

Zinan huoneessa on rinnan vanhaa ja uutta, kuten kaikkialla muuallakin. Pohjakaava noudattaa vanhaa mallia. Itämarilaisessa kodissa seinää kierisivät kiinteät penkit, jotka olivat päiväsaikaan istuimina ja yöllä makuusijoina. Nyt penkkien sijasta seinää kiertävät sohvut ja vuoteet. Puolueen ohjelman mukaisesti puusängyt edustivat taantumaa, ja siksi koteihin suositeltiin sairaaläsänkyjä muistuttavia korkeita metallisänkyjä. (Buchli 1999, 44.) Informanttien mukaan metallivuoteet eivät kuitenkaan kuuluneet heidän lapsuuteensa, vaan niitä hankittiin vasta sodan jälkeisinä aikoina. Vuoteiden ”pukeminen” on seurannut yleisvenäläistä tyyliä, mutta viiveellä. Victor Buchli muistuttaa, että venäläisiin talonpoikaiskoteihin kuuluivat muhkeat tyynyt, jotka kertoivat perheen vauraudesta. Tyynyistä ei luovuttu neuvosto-ideologiankaan ohjeesta. (Buchli 1999, 44.) Näin myös marilaiskodeissa tyynyt ovat kuuluneet sisustukseen ja ovat jääneet aina nykypäiviin asti. Timofej Jevsevjev mainitsee, miten samankaltaista on itämarien ja tataarien sisustustyyli. ”Itätšeremissien tupien sisustus on aivan samanlainen kuin meidän seutumme Kazanin tataareilla: kummankaan tuvissa ei näe juuri muuta kuin samovaarin, höyhenpatjoja ja tyynyjä”. (Jevsevjev 1924, 7.)

Tyynyjä on näyttävästi esillä arkun, kaapin tai sängyn päällä. Iäkkäillä naisilla Babajevossa, Tšurajevossa, Šorjalissa ja Kalmašissa arkku patjoineen ja tyynyineen on joko huoneessa tai porstuassa. Arkku on ollut olennainen osa kalustusta. Arkun paikka on ollut huoneessa paraatipaikalla ikkunaseinällä. Naimisiin mentäessä patja ja muhkea tyyny ovat kuuluneet kapioihin. Tyyny tai useampia tyynyjä on asetettu patjan päälle niin, että kirjontakoristeinen puoli on jäänyt näkyviin. Tapa on ollut yleinen myös tataareilla ja baškiireilla. Arkun rinnalle on ruvettu hankkimaan lasiovellisia kaappeja 1960-luvulta lähtien. Arkku on toisinaan siirretty tyynyineen porstuaan. Arkun virkaa toimittavien kaappien päälle on pinottu tyynyjä entiseen tapaan. 1960-luvulla syntyneiden naisten mielestä se onkin ainoa oikea tapa. (M. N.)

Kukka- ja joutsenkuvioiset kankaat ovat kiinalaistuotteita, joita myydään Venäjän maaseudulla basaareissa, toreilla ja markkinoilla. Ne kuvastavat laajempaa maantieteellistä yhteyttä eli Venäjää ja yleensä globaalia maailmaa. Sängynpeitteiden alta pilkottaa valkoisen päällyslakanan reikäompelein ja virkkaamalla koristeltu reunus. Se kenties edustaa kansallisuuden tai paikallisuuden tunnusta.

1920- ja 1930-luvulla syntyneet informantit olivat samaa mieltä siitä, että heidän lapsuudessaan ei ollut vuodevaatteita eikä liioin yöpukuja. (I. V. Š., B. A. E., Š. E. F., Š. S. E.) He kertoivat sen sijaan, että tataarilaisia kulkukauppiaita alkoi liikkua maaseudulla sotien jälkeen 1950-luvulta lähtien. Hevosilla kiertelävillä tataareilla oli myynnissä mm. valkoista puuvillalankaa, *kez*, rihkamaa ja kangasta. Maksuksi yöpymisestä kauppiat tarjosivat marilaisemännälle usein valkoista puuvillalankaa, josta sitten alettiin kutoa valkoisia päällyslakanoita ja tyynynpäällyksiä. Samaan aikaan terveys- ja hygieniakasvatus alkoi yleistyä.

Maaseudulle perustettiin terveysasemia ja synnytyskoteja. Tšurajevossa oli 10 vuodepaikan sairaala 1930-luvulla. Miškinon piirikuntasairaala vihittiin käyttöön elokuussa 1935. Alueella toimi 1950-luvulle tultaessa 13 terveysasemaa ja synnytyskotia. (Aptulmanov 1998, 22.) Suositeltavaa on ollut synnyttämisen synnytyskodeissa. (Jamurzina 2011, 123.) Tästä kehityksestä lähtien valkoiset lakanat, yöpaidat ja vauvanvaipat ovat yleistyneet myös kotioloihin.

Neuvostoliittolaista ihannekotia esittelevissä kuvissa sänkyyn on kuulunut valkoinen reunastaan koristeellinen lakana aina 1930-luvulta lähtien (Baranov 2012, 76; Buchli 1999, 89–90; kuvia myös internetsivuilla Nostal'gija <<http://1001material.ru/7443.html>>; Sovetskij <<http://juifen.ru/sovetskij-interer/>>). Virkkausta uutena käsityötekniikkana esitteli Timofej Jevsevjev *U Vij* -aika-kauslehdessä kirjoituksessaan ”Ydramaš ontšyk kaja” (Jevsevjev 1930, 31). Kuvat ja niiden kautta välittyvä ihannekoti valkoisine pitsilakanoineen levisivät myös marilaisalueille kirjastojen ja opettajien valistustyön tuloksena. Reikäompeleesta on tullut suosittua Venäjän maaseudulla 1960-luvulta lähtien naistenlehtien välityksellä. Maalaistalojen ikkunoihin alettiin ripustaa reikäommelkoristeiset valkoiset verhot. Tekniikka ja kuvat levisivät jäljittelemällä.

Voidaan kysyä, mitä perinteistä ja marilaista on Zinan huoneessa. 1920- ja 1930-luvulla syntyneet naiset menivät naimisiin 1950-luvulla. He hankkivat kapiroihinsa valkoiset päällyslakanat joko virkattuine pitseineen tai brodyyreineen. Uudistus tuli otolliseen aikaan. Pula-ajan jälkeen haluttiin parempaa. Hygieniavalistus alkoi vaikuttaa. Miesten palattua rintamalta työ kollektiivitalalla alkoi tuntua rutiinilta ja naisille jäi enemmän vapaa-aikaa. Vaikka kangaspuut olivat vielä 1960-luvulla ahkerassa käytössä, tuotteiden määrä supistui, kun mekkokankaita ruvettiin hankkimaan ostamalla. Kutomiselta vapautunutta aikaa voitiin käyttää muunlaiseen käsityöhön. Näin virkkaus ja revinnäinen sekä laaka- ja häivepistoin ompelu alkoivat yleistyä ja vähitellen syrjäyttää kudonnan.

Kirjontakoristeiset tyynyt kuuluvat yhä kapiroihin, ja siksi ne ovat edelleen osa marilaista sisustusta. Vaikka tyynynpäällykset ovat massatuotantoa tai kirjontakoristeista kangasta, ne kuuluvat yhteisön hyväksymään normijärjestelmään. Kukkakirjonta saattaa vaihtua kukkakuvioilliseen kankaaseen. Näin on Zinan tapauksessakin: television verhona on kukkakuvioinen froteepyyhe. Aikaisemmin sen päällä oli kirjontakoristeinen liina.

Sisustustekstiilien linkaari on tässä tapauksessa kestänyt kolme sukupolvea. 1920- ja 1930-luvulla syntyneille naisille valkoiset päällyslakanat ja kirjontakoristeiset tyynyt olivat uutta ja merkitsivät sekä terveysvalistuksen että vaurauden saapumista sota- ja pula-ajan jälkeen. Käsityötaitoisille mareille uudet tekniikat merkitsivät haastetta ja uudenlaista estetiikkaa. 1960-luvulla syntyneiden naisten kannalta valkoiset vuodevaatteet olivat jo yhteisössä hyväksytty ja vakiintunut tapa, jota tuli noudattaa. Yhden sukupolven aikana valkoisista vuodevaatteista tuli kaikkien seuraama esimerkki eli perinne. Perinteelliselle käyttäytymiselle on ominaista kollektiivisuus ja rituaalisuus. Vuodevaatteista on tullut kiinteä osa morsiamen myötäjäisiä ja siten myös häämenojen rituaaleja. 1990-luvun morsiamet taas ompelivat kapiroihinsa äidin ja isoäidin ohjaamina

kirjontakoristeisia sisustustekstiilejä, joihin paremman puutteessa saatiin lankoja purkamalla kaupan villahuveja.

Neuvostovallan aikana kirjonta- ja ompelutaito oli ensiarvoisen tärkeä. Matkoja tehtiin lähikyliin, harvemmin muualle. Kaupan tarjoama valikoima oli suppea. Kankaita ja lankoja ostettiin Birskin sunnuntaitorilta, jonne matkaa oli 20 km, ja se tehtiin kävellen. (B. A. E.) Kirjontakoristelu oli oiva ja ainoa tapa seurata muotia. Aineellisen kulttuurin teoretikon Judy Attfieldin mielestä tekstiilit kuvastavat yksityisyyttä. Vaatteet ovat lähellä kehoa, ja siksi ne ovat henkilökohtaisia esineitä. Naisten valmistamat sisustustekstiilit ja vuodevaatteet ovat myös osa yksilön välitöntä toimintaympäristöä. (Attfield 2000, 121, 123.) Käsin tehdyin tekstiilein sisustettu koti edusti ja edustaa edelleen yksilön paikkaa, yksityistä ja omaa. Vastakohtana on ollut työpaikka tai vaikkapa kulttuuritalo, joka on ollut korostetusti julkinen tila. Kirjonta, virkkaus ja muu käsityötekniikka korostaa yksityisyyttä ja voimistaa siten identiteettiä. Käsityön kautta tila erottuu julkisesta ja saa yksityisyyden leiman (Buchli 1999, 128).

Mikä tekee huoneen sisustuksesta marilaisen? Käsityön näkyvä läsnäolo on yksi piirre. Voimakkaiden värien yhdistäminen kirjontakoristeisiin tekstiileihin, vuoteiden sijoittelu pitkin seiniä, arkku ikkunaseinällä ja etenkin marilaisien kansanpukujen kirjo eri puolilla huonetta yhdessä kertovat siitä, että olemme marilaisessa emmekä tataarilaisessa kodissa.

Sisustus antaa kuvan käsityötä harrastavasta naisesta. Hän on kuluttaja, joka valitsee vapaasti tarjolla olevista tuotteista mieleisensä ja käyttää niitä oman makunsa mukaan. Sisustus on innovatiivinen. Pyhää nurkkaa ei ole, eikä ole myöskään naisen ja miehen eriarvoisuudesta aiheutuvaa pöytäjärjestystä. Pöytä on koriste-esineenä keskellä huonetta eikä se ole funktionaalinen huonekalu vaan näyttelyesine.

Puku paljastaa

Emäntä oli kansanpuvussa, johon kuului valkoinen pikkukuviollinen mekko, esiliina, paksut sukat ja kumikalossit sekä päähän kiedottu huivi. Huoneessa oli joka paikassa kirjontakoristeisia ja röyhelöhelmaisia mekkoja sekä kirjokintaita ja -sukkia useita pareja. Kun kiinnostukseni pukuihin oli ilmiselvä, Zina suuntausi päättäväisesti ikkunalle päin ja avasi sohvan vieressä olevan arkun. Hän nosti esiin erivärisiä mekkoja. Oli vihreä, viininpunainen, musta, oranssi ja lisäksi pikkukukallisia mekkoja. Arkimekot olivat ohutta painokuvaillista puuvillakangasta, joissa röyhelöiden reunat oli ommeltu erivärisestä kankaasta. Juhlamekot olivat yksivärisiä. Zina on saanut ompelukoneen 50 vuotta sitten. Hän on aina ommellut vaatteensa itse ja ompelee edelleen. Mekot kertovat marilaisuudesta ja samalla paikallisuudesta. Ne edustavat nimenomaan itämarien muotia. Tarkkasilmäinen havaitsija huomaa, että puvuissa on eroa käyttötarkoituksen lisäksi myös koristelussa. Mekkojen ja esiliinojen koristeluun on käytetty värikkäitä silkki- ja puuvillanauhoja. Uusi mekko oli jälleen tekeillä, ja siihen Zina on ommellut häivepistoin ruusukuviota.